

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Факультет міжнародної економіки

Кафедра міжнародної економіки і світових фінансів

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА

**вибіркової навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів_____**

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

**Спеціальність 292 «Міжнародні
Економічні відносини»**

Дніпро
2017 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Дніпровським національним університетом імені
Олеся Гончара

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Пащенко О.В. — викладач кафедри міжнародної економіки і світових
фінансів ФМЕ

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни “Транснаціональні корпорації” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки _____ бакалавра _____ спеціальності _____ (назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

«Міжнародні економічні відносини».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методи та інструменти діяльності ТНК на світовому ринку, які необхідних для подальшої успішної роботи в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: базується на вивченні нормативних дисциплін: «Міжнародна економіка», «Фінанси», «Макроекономіка».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Організаційні форми та напрямки діяльності транснаціональних компаній
2. Стратегічне планування та управління у міжнародному бізнесі

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Транснаціональні корпорації” є доведення до студентів проблем та особливостей зовнішньоекономічної діяльності транснаціональних корпорацій, що контролюють канали світогосподарських зв'язків і демонструють передові форми організації міжнародного підприємництва; аналізу передового іноземного досвіду переходу до ринкових відносин як в самій країні, так і в зовнішньоекономічній діяльності організацій, перш за все сумісних підприємств.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Транснаціональні корпорації” є надання обширної інформації щодо ролі, місця і обумовленості панування ТНК на сучасному етапі; озброєння студентів передовими методиками і методиками ведення міжнародного бізнесу; ознайомлення слухачів з правовими нормами існування і функціонування міжнародного бізнесу.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- організаційні форми інтеграції компаній;
- теорії інтернаціоналізації компаній;
- закономірності у сфері міжнародних інвестиційних відносин;
- напрямки і роль інноваційної діяльності ТНК.

вміти :

- розкрити процес інтернаціоналізації діяльності фірми;
- з'ясувати роль і місце транснаціональних корпорацій у сучасній економіці;
- визначити стратегічні напрямки розвитку міжнародного бізнесу;
- обґрунтувати загальні основи управління фінансами і інвестиціями в ТНК.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Організаційні форми та напрямки діяльності транснаціональних компаній

Тема 1. Роль і місце транснаціональних корпорацій у сучасній економіці

Значення і зміст дисципліни. Теоретичні основи курсу “Транснаціональні корпорації”. Проблематика курсу.

Поняття “міжнародний бізнес”. Мотивація інтернаціоналізації господарської діяльності. Спонукальні мотиви зарубіжного підприємництва.

Місце ТНК в міжнародному бізнесі.

Визначення транснаціональної корпорації. Критерії, що застосовуються для визначення ТНК. Організація об'єднаних націй щодо діяльності ТНК.

Індекс транснаціоналізації та порядок його обрахунку.

Причини появи міжнародних компаній. Відносини ТНК з країною перебування: переваги та недоліки.

Класифікація ТНК за ступенем інтернаціоналізації: інтернаціональні корпорації, багатонаціональні (мультинаціональні) корпорації (МНК), глобальні корпорації.

Класифікація ТНК в залежності від принципів взаємовідносин материнської компанії з дочірніми підприємствами: етноцентричний тип, поліцентричний тип, регіоцентричний, геоцентричний. Порівняльна характеристика за характеристичними ознаками.

Тема 2. Організаційні форми інтеграції компаній

Пошук ефективних організаційних форм об'єднання компаній.

“Жорсткі” і “м'які” організаційні форми інтеграції компаній.

Концерн, конгломерат, консорціум, картель, синдикат, стратегічний альянс, сумісне підприємництво як організаційна форма інтеграції компаній (визначення, особливості, мета створення; правові засади існування; переваги та недоліки об'єднання; централізація і децентралізація функцій (виробництво (якщо є), фінанси, маркетинг, збут, НДДКР тощо).

Участь України в міжнародній інтеграції.

Тема 3. Теорії інтернаціоналізації компаній

Класифікація моделей інтернаціоналізації.

Стадійні моделі: визначення і причини домінування.

Умовні моделі. Теорія трансакційних витрат як окремий випадок умовних моделей. Еклектична парадигма Даннінга: переваги володіння, переваги місця розташування, переваги інтернаціоналізації.

Моделі інтернаціоналізації, орієнтовані на дію. Мережові моделі інтернаціоналізації компаній.

Класифікація компаній в залежності від ступеню інтернаціоналізації компанії і ступеню інтернаціоналізації галузі: “той, що рано стартує”, “міжнародний в самотності”, “той, що пізно стартує”, “Один серед равних”.

Застосування теорій інтернаціоналізації для аналізу економічної ситуації в Україні.

Тема 4. Процес інтернаціоналізації діяльності фірми

Особливості сучасного розвитку світогосподарських зв'язків, що сприяють інтернаціоналізації діяльності фірми: розвиток технології; дерегулювання економічної діяльності; спеціалізація і розвиток кооперації.

Класифікація компаній за ступенем інтернаціоналізації: національна фірма, нова міжнародна фірма; досвідчена міжнародна фірма, глобальна компанія. Порівняльна характеристика етапів інтернаціоналізації.

Початок процесу інтернаціоналізації компанії. Мотиви початку експортної діяльності фірми: проактивні мотиви початку експортної діяльності (прибуток і зростання; амбіції й устремління менеджерів; унікальний продукт або технологія; можливості закордонних ринків; економія на масштабах виробництва; податкові й інші фінансові вигоди) реактивні мотиви (тиск конкурентів; недостатні розміри або зниження активності на внутрішньому ринку; наявність надлишкових виробничих потужностей; несподівані закордонні замовлення; збільшення обсягу продажів сезонної продукції; близькість закордонних споживачів тощо).

Інформаційні потреби фірми, пов'язані з інтернаціоналізацією.

Тема 5. Злиття і поглинання компаній

Визначення понять «злиття» і «поглинання». Класифікація основних типів злиття і поглинання компаній. Історичні аспекти злиття компаній. Основні мотиви злиття і поглинання компаній. Механізм злиття і поглинання компаній. Умови, необхідні для успішного проведення угоди по злиттю чи поглинанню. Організаційні форми злиття і поглинання компаній. Методи здійснення угод по злиттю і поглинанню компаній.

Аналіз ефективності злиття і поглинання компаній (прогнозування грошового потоку; визначення рівня дисконтної ставки чи ціни капіталу для оцінки прогнозованого грошового потоку; оцінка реальної вартості фірми; порівняльний аналіз отриманих даних).

Труднощі оцінки ефективності злиття чи поглинання.

Економічні вигоди від злиття. Витрати придбання. Чиста приведена вартість угоди. Оцінка можливої реакції інвесторів. Небезпека участі в “аукціоні”.

Наслідки злиття і поглинання компаній. Причини невдачі злиттів і поглинань: невірна оцінка компанією-поглиначем привабливості ринку чи конкурентної позиції компанії, що поглинається (цільової); недооцінка розміру інвестицій, необхідних для здійснення угоди по злиттю чи поглинанню компанії; помилки, допущені в процесі реалізації угоди по злиттю.

Механізм захисту компаній від поглинань.

Тема 6. Організаційна структура управління міжнародними компаніями

Етапи розвитку відносин головної компанії з зарубіжними філіями: відділення, філії, дочірні компанії, асоційовані компанії.

Основні форми організаційної структури управління зовнішньоекономічною діяльністю міжнародних компаній. Розташування штаб-квартири міжнародної компанії. Головні функції штаб-квартири міжнародної компанії.

Типи організаційних структур ТНК: виділення самостійного підрозділу (відділення) по міжнародних операціях; поділ діяльності по виробничо-технологічних напрямках; поділ діяльності по функціональній ознаці; поділ діяльності по регіональній ознаці; використання матричної організаційної структури керування.

Етапи інтеграції зарубіжної філії в економіку приймаючої країни. Ізоляція, проста інтеграція, комплексна інтеграція. Складання менеджером зарубіжної філії звіту про розвиток зв'язків керованого підприємства з фірмами приймаючої країни.

Експортний відділ компанії. Департамент зовнішньоекономічних зв'язків ТНК.

Принципи управління міжнародної компанії своїми зарубіжними філіями.

Ієрархія в управлінні міжнародної компанії. Матрична структура керівництва

Змістовий модуль 2. Стратегічне планування та управління у міжнародному бізнесі.

Тема 7. Стратегії міжнародного бізнесу

Зміст стратегічного плану міжнародної корпорації. Чотири підходи до побудови стратегії. Підхід з розрахунком на ефект масштабу. Раціональний підхід до діяльності зарубіжних філій. Надання максимальної самостійності зарубіжним філіям. Використання переваг глобалізації з широкою диверсифікацією асортименту товарів та послуг. Вирішення проблеми географічної віддаленості філії від головної компанії. Внесення відповідних змін до стратегічного плану.

Основні фактори стратегії успіху міжнародної компанії.

Характерні риси сучасної стратегії ТНК. Інтернаціоналізація виробництва. Пірамідальна структура виробничого порядку.

Міжнародне стратегічне партнерство. Міжнародна конвергенція виробництва і споживчого попиту.

Тема 8. Кадрова політика в міжнародному бізнесі

Посадові обов'язки міжнародного менеджера. Здібності, необхідні для менеджера глобального масштабу.

Специфіка управління колективами, до складу яких входять іноземці. Якісна різниця в ринках праці. Проблеми переміщення робочої сили. Стиль і практика управління. Інтернаціональна орієнтація. Контроль. Відносини з профспілками.

Способи навчання місцевого персоналу в приймаючій країні стилю менеджменту головної компанії. Навчання на робочому місці в процесі роботи. Навчання за кордоном. Навчання в центрах менеджменту. Навчання за власними програмами. Вечірнє навчання після роботи.

Специфіка впливу на персонал за кордоном. Лідерство. Мотивація. Комунікація. Контроль.

Стратегія висунення на керівні посади в зарубіжних філіях міжнародних компаній: етноцентрична орієнтація, поліцентрична орієнтація, геоцентрична орієнтація.

Тема 9. Стратегічне планування і контроль у ТНК

Система стратегічного планування в ТНК. Задачі процесу планування.

Етапи процедури планування. Короткострокове планування, довгострокове планування.

Розробка системи управлінського контролю в ТНК. Характеристика ефективної системи контролю.

Структура ефективної системи контролю. Проблеми забезпечення ефективного контролю в ТНК. Основні типи контролю в ТНК: контроль за ринковими показниками; контроль за випуском; бюрократичний контроль; організаційна культура як форма контролю.

Роль корпоративної культури в ТНК. Культурні комунікаційні бар'єри в співробітництві. Розходження в стилях керування в різних країнах. Розходження в постановці проблем і прийнятті рішень. Потенційні конфлікти через розходження в мотивації праці.

Інструменти згладжування національних розходжень і формування і розвитку корпоративної культури ТНК.

Тема 10. Інноваційна діяльність ТНК

Місце і роль ТНК на світовому ринку інформації і технологій.

Поняття інновації. Специфічний зміст інновації. Класифікація інновацій. Циклічність інновацій.

Аналіз інноваційної практики глобальних фірм. Основні тенденції інноваційної політики ТНК. Аналіз тенденцій витрат на НДДКР найбільших ТНК. Аналіз практики патентування найбільших глобальних фірм.

Стратегічні аспекти патентної активності.

Тема 11. Управління фінансами і інвестиціями в ТНК

Валютно-фінансове середовище діяльності ТНК. Причини невизначеності в діяльності міжнародного менеджера. Валютний та політичний ризики. Різноманітність економічних і юридичних систем.

Вплив державних органів на фінансову діяльність ТНК.

Фінансовий менеджмент міжнародної фірми. Внутрішньофірмове короткострокове фінансування. Пряме внутрішньофірмове короткострокове фінансування. Компенсаційний внутрішньофірмовий кредит.

Паралельний внутрішньофірмовий кредит.

Тимчасові джерела фінансування. Урядове фінансування. Банківське фінансування. Фінансування з використанням ринку цінних паперів.

Довгострокове фінансування. Внутрішні джерела фінансування. Зовнішні джерела довгострокового фінансування.

Довгострокові вкладення фірми. Види прямих іноземних інвестицій. Інвестиційний аналіз: строк окупності, чистий приведений дохід, внутрішня норма доходності.

3. Рекомендована література

1. United nations conference on trade and development / World Investment Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журн.: [http:// unctad.org/](http://unctad.org/)

2. Рокоча В. В. Транснаціональні корпорації: [навч. посіб.] / Рокоча В. В., Плотніков О. В., Новицький В. Є. - К.: Таксон, 2001. – 304 с.

3. Якубовський С. О. Транснаціональні корпорації : особливості інвестиційної діяльності : [навч. посіб.] / Якубовський С. О., Козак Ю. Г., Логвинова Л. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 472 с.

4. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: [навч. посіб.] / Козак Ю.Г. Видання 2-ге перероб. та доп. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 1118 с.

5. Герасимчук В. Г. Міжнародна економіка: [навч. посіб.] / Герасимчук В. Г., Войтко С.В.– К.: Знання, 2009. – 302 с.

6. Амеліна І. В. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. / І. В. Амеліна, Т. Л. Попова, С. В. Владимиров. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 256 с.

7. Зав'ялова О.В. Транснаціональні корпорації: Навчальний посібник. – К.: Національна академія управління, 2008 р. – 240 с.